

Speck Gyula:¹ A „zöld” külpolitika – A Szövetség ’90/Zöldek kül- és biztonságpolitikai programja

Vezetői összefoglaló

- A Zöldek kül- és biztonságpolitikájának központi eleme a humán biztonság és a biztonság széleskörű értelmezése, amelynek nyomán ún. „feminista külpolitikát” folytatnának. Katonai téren az önkéntes tartózkodás, visszafogottság jellemzi.
- A nemzetközi rend válsága miatt kulcsfontosságúnak tartják, hogy az Európai Unió világpolitikai szereplőként legyen képes fellépni az értékek által vezérelt stratégiai szuverenitás képességével. Az EU-nak akár az Egyesült Államokkal szemben is képviselnie kell érdekeit. Ennek módja egy Föderális Európai Köztársaság létrehozása, a biztonsági és védelmi unió kialakítása, amelyen belül szorgalmazzák a többségi döntéshozatali eljárás bevezetését a cselekvőképesség fokozása érdekében, valamint a civil válságkezelési eszközök megerősítését. Támogatják az EU felelős bővítéspolitikáját is.
- A NATO-t az európai biztonsági architektúra elengedhetetlen összetevőjének tartják, de elutasítják a 2%-os GDP-arányos védelmi költségvetés elérését. A Zöldeket bizonyos fokú NATO-szeptizmus jellemzi, ami az Egyesült Államok jelenlegi külpolitikájának kritikáját takarja.
- Kiemelt szerepet tulajdonítanak az ENSZ-nek a globális ügyekben, a BT reformjától az Európai Unió számára állandó tagságot várnak.
- Nagyobb jelentőséget biztosítanak a fejlesztéspolitikának, a klímapolitikát egyben biztonságpolitikának is tekintik.

Németországban az utóbbi években jelentősen megugrott a Szövetség ’90/Zöldek (BÜNDNIS 90/GRÜNE) támogatottsága. Míg 2017-ben a legkisebb pártként jutottak be a Bundestagba,² addig a két évvel későbbi európai parlamenti választásokon a második legerősebb pártként szerepeltek,³ a 2020 eleji közvélemény-kutatások szerint pedig szintén a második legtöbb szavazatot nyernék el egy újabb szövetségi parlamenti választáson.⁴ Ha hihetünk az előrejelzéseknek, az osztrák példát követve, 2021-ben Németországban könnyen egy „fekete-zöld koalícióra” lehet számítani.⁵ Ebből kifolyólag érdemes áttekintnünk, hogy a „zöld” kül- és biztonságpolitika milyen sajátosságokkal bír, valamint milyen lehetőségeket és kockázatokat jelent Németország számára.

Kül- és biztonságpolitika a pártprogramokban

A Zöldek külpolitikai programjának két aktuális forrása az alapprogramról⁶ szóló 2019 márciusában megjelent időközi jelentés (*Zwischenbericht zum Grundsatzprogramm*) és a 2019-es európai parlamenti választási program (*Europawahlprogramm 2019*). Az időközi jelentés a párt alapértékei közé sorolja az emberi méltóság és emberi jogok tiszteletben tartásán nyugvó békét, ezen alapszik a párt külpolitikája is.⁷ Ebből következik, hogy a párt biztonságpolitikájának központi eleme a humán biztonság és a biztonság széleskörű értelmezése.⁸ A Zöldek másik fontos alapvetése, amely összefügg az előbbivel, hogy ún. „feminista külpolitikát” hirdetnek. Ez a külpolitikai felfogás az embereket az államérek elé helyezi, nagy hangsúlyt fektetve a

¹ Speck Gyula (speck.gyula@gmail.com) az NKE HDI doktorandusza, az NKE EJKK SVKI szakmai gyakornoka.

² [Bundestagswahl 2017: Endgültiges Ergebnis](#). [online], 2017. október 12. Forrás: bundeswahlleiter.de [2020. 01. 13.]

³ [Europawahl 2019](#). [online], Forrás: bundeswahlleiter.de [2020. 01. 13.]

⁴ [Sonntagsfrage Bundestagswahl](#). [online], Forrás: wahlrecht.de [2020. 01. 13.]

⁵ Jens THURAU: [Kommentar: Türkis-Grün – Vorbild für Deutschland?](#) [online], 2020. 01. 02. Forrás: dw.com [2020. 01. 13.]

⁶ A párt jelenleg érvényes alapprogramját 2002-ben adta ki, a következő alapprogram 2020 tavaszán várható.

⁷ [Veränderung in Zuversicht. Zwischenbericht zum Grundsatzprogramm für den Konvent am 29./30. März 2019](#). [online] Forrás: cms.gruene.de [2020. 01. 14.], 12.

⁸ Uo. 34.

konfliktusoknak különösen kiszolgáltatott társadalmi csoportok, így a nők védelmére, valamint az éhezés, betegségek, a bűnözés és az elnyomás megakadályozására. A feminista külpolitika értelme, hogy a békeegyezmények tovább tartanak és sikeresebbek, ha a nők egyenlő arányban reprezentáltak a nemzetközi szervezetekben és külügyi szervekben, így aktívabban tudják befolyásolni a nemzetközi politikát.⁹ A Zöldek úgy vélik, hogy azáltal, hogy csökken a diszkrimináció és az egyenlőtlenség, általában véve javul az emberek biztonsága és a globális biztonság is fenntarthatóbbá válik.¹⁰

Mind az európai választási program, mind az időközi jelentés megnevezi a globális kihívásokat, amelyekkel a Szövetségi Köztársaságnak szembe kell néznie. A dokumentumok szerint több kihívás van jelen párhuzamosan, úgymint az ökológiai válság, a növekvő egyenlőtlenség, egy új fegyverkezési verseny, a nyersanyaghiány, valamint a nemzetközi multilaterális intézmények gyengülése, illetve az Egyesült Államok visszavonulása a globális vezető pozícióból.¹¹

A nemzetközi rend válsága miatt a Zöldek kulcsfontosságúnak tartják, hogy az Európai Unió világpolitikai szereplőként, mint a globális béke őrzője és egyben a feminista külpolitika élharcosa lépjen fel.¹² A párt kiáll az EU folyamatos mélyítése és erősítése mellett, végső soron egy Föderális Európai Köztársaság létrehozását kívánja elérni, amelynek fő döntési szerve egy kétkamarás Európai Parlament lenne. Az EU-nak értékek által vezérelt stratégiai szuverenitást kell elérnie, különösen a közös kül- és biztonságpolitikában kell egységesen fellépnie.¹³ A Zöldek emiatt szorgalmazzák a többségi döntéshozatali eljárás bevezetését a közös kül- és biztonságpolitikában (*Common Foreign and Security Policy – CFSP*).¹⁴ A CFSP-ben a civil eszközök élveznek elsőbbséget, vagyis a békemissziók, a diplomácia és civil válságmegelőzés, amelyek megerősítik az EU, mint békehatalom szerepét.¹⁵ A Zöldek javasolják az Európai Külügyi Szolgálat megerősítését egy Európai Civil Békecsoport felállításával, amelynek célja a nem katonai válság- és konfliktusmegelőzés, munkatársai pedig diplomaták, rendőrök és jogi szakemberek lennének. Ezen felül jelentősen meg akarják emelni az uniós rendőri és jogállami missziók forrásait.¹⁶

Az európai választási program konkrét javaslatokat és igényeket fogalmaz meg az Európai Unió nemzetközi kapcsolataiban is. A Zöldek kiállnak a felelős bővítéspolitika mellett, különösen a Nyugat-Balkánt illetően, és elítélik, hogy a tagállamok (többek között Franciaország) nem mutattak egységet Albánia és Észak-Macedónia csatlakozását illetően, de ugyanakkor a német kormányt is felelőssé teszik, amiért az nem lépett fel elég határozottan.¹⁷ Oroszország és a keleti partnerségben részt vevő államok kapcsán a belső demokratikus ellenzéki erők támogatását szorgalmazzák, illetve támogatják Ukrajna, Moldova és Georgia uniós csatlakozását. Az európai választási program, bár elítéli Oroszország nemzetközi jogot sértő magatartását, többek között a krími annexiót és a választásokba történő beavatkozásait, de kiemeli, hogy nem Oroszország, hanem annak autokratikus politikai vezetése veszélyes Európára nézve. A Zöldek ugyanígy a transzatlanti kapcsolatok megerősítését is a civil társadalmi szereplők és szövetségi államok közötti összefogásban látják, különösen a környezetvédelmi, oktatási, digitalizációs és energetikai ügyekben,¹⁸ mindannak ellenére, hogy Trump elnök hivatalba lépése óta a multilaterális kapcsolatok válságba jutottak. Az előbbiekhöz hasonlóan Törökország kapcsán szintén

⁹ A Zöldek rendszeresen hivatkoznak a New York-i International Peace Institute kutatására, miszerint 35%-kal nagyobb az esély arra, hogy a békeegyezmények 15 évig tartanak, ha a tárgyalásokban nők vesznek részt. Lásd: Marie O' REILLY et. al.: [Reimagining Peacemaking: Women's Roles in Peace Process](#). [online] 2015 június, Forrás: ipinst.org [2020. 01. 14.]

¹⁰ Uo. 37-38.

¹¹ Uo. 14., 18-19.; [Europas Versprechen erneuern. Europawahlprogramm 2019](#). [online], 120-121. Forrás: cms.gruene.de [2020. 01. 14.]

¹² [Europas Versprechen erneuern](#). i. m. 122-123.

¹³ [Veränderung in Zuversicht](#). i. m. 31-33.

¹⁴ [Europas Versprechen erneuern](#). i. m. 138.

¹⁵ [Veränderung in Zuversicht](#). i. m. 33-34.

¹⁶ [Europas Versprechen erneuern](#). i. m. 138.

¹⁷ „[Macron ist ziemlich isoliert](#).” [online], 2019. 11. 19. Forrás: tagesspiegel. [2020. 01. 16.]

¹⁸ Itt az európai választási program példaként említi a Baden-Württemberg tartomány és Kalifornia állam között életre hívott klíma-együttműködést, az Under2 Coalitiont, amelyhez eddig közel 200 régió csatlakozott már.

úgy érvel a Zöldek európai választási programja, hogy Erdogan elnök nem egyenlő Törökországgal, helyette a belső demokratikus mozgalmakat kell az EU-nak támogatnia. Törökország esetében ezenfelül a Zöldek felmondanak az EU-val kötött migrációs egyezményt, amely szerintük csak amiatt jött létre, mert az uniós tagállamok képtelenek voltak egy egységes, szolidaritást vállaló mechanizmust kidolgozni. Továbbá, ameddig Ankara nem tesz lépéseket a demokratikus politikai rendszer kiépítése felé, addig az európai fegyverexportot és a Törökországgal folytatott védelmi ipari együttműködést be kell szüntetni. Ugyanakkor a program nem veti el Törökország uniós csatlakozását, amennyiben az demokratikusabbá válik, a csatlakozási tárgyalások felbontása ugyanis meggyengítené a törökországi demokratikus erőket.¹⁹

A Közel-Kelet kapcsán fontosnak tartják, hogy Európa aktív szerepet vállaljon Szíria újjáépítésében, a menekültek ellátásában. Oroszország lehetséges vétója miatt pedig az ENSZ Közgyűlés keretében javasolják független vizsgálóbizottság felállítását a háborús bűnök kivizsgálására. Az iráni nukleáris egyezmény megtartásában az EU-nak vezető szerepet kell vállalnia. A jemeni konfliktussal kapcsolatban szintén az európai fegyverexport beszüntetését hangsúlyozzák.²⁰

Az afrikai kontinenssel kapcsolatban a Zöldek rövid, általános javaslatokat tesznek. Egy új EU–Afrika partnerséget kívánnak létrehozni, amelynek lényege az Afrikai Unió és az Afrikai Fejlesztési Bank megerősítése, illetve az afrikai kis- és középvállalkozásokkal való együttműködés. Ugyanígy Kínával kapcsolatban is kevés konkrétumot említ az európai választási program: fontos, hogy az EU egységes álláspontot képviseljen a kínai befektetések és a kereskedelmi dömping ellen, ugyanakkor együttműködést kell folytatnia kulturális és tudományos területen. Ezenfelül támogatják az „egy Kína” elvet, Kína egyesítése viszont nem történhet a tajvani nép akarata ellenében.²¹

A közös biztonság- és védelempolitika (*Common Security and Defense Policy – CSDP*) célja egy biztonsági és védelmi unió kialakítása, amelynek kulcselemei a többnemzeti egységek létrehozása, valamint a párhuzamos struktúrák és kapacitások felszámolása – így elutasítják a Franciaország által preferált Európai Intervenció Kezdeményezést (*European Intervention Initiative*).²² A biztonsági és védelmi integráció révén megakadályozható, hogy a tagállamok egyenként fegyverkezési versenybe kezdjenek, és egyben fenntarthatók a tagállami védelmi ipari kapacitások is. Az európai többnemzeti egységek létrehozásának mindenképp az ENSZ béke-műveletekhez kell hozzájárulnia. Fontosnak tartják az Állandó Strukturált Együttműködést (PESCO), de annak keretében inkább a civil képességeket fejlesztenék. A párt határozottan elutasítja, hogy az uniós költségvetésben civil célokra szánt forrásokat katonai és határvédelmi célokra csoportosítsanak át, ennek megfelelően kritikusan ítéli meg az Európai Védelmi Alapot, amelyet az Európai Parlamentnek kellene felügyelnie, ahogy a többi közös védelmi kezdeményezést is. A párt szerint az Európai Parlament végezné el a CSDP missziók értékelését is.²³

A katonai tartózkodásból fakad, hogy a pártdokumentumok igen szűkszavúan fogalmaznak a NATO kapcsán. Bár a NATO-t az európai biztonsági architektúra elengedhetetlen összetevőjének tartják, a szövetségen belüli eltérő érdekek miatt szükségesnek vélik, hogy az EU erőteljesebben képviselje stratégiai érdekeit és nagyobb hangsúlyt fektessen a katonai együttműködésre.²⁴ Jürgen Trittin, a Zöldek parlamenti külügyi bizottsági képviselője például az iráni nukleáris egyezmény felmondása kapcsán is hangsúlyozta, hogy az Európai Uniónak önállóan kell érdekeit képviselnie az Egyesült Államokkal szemben.²⁵ Ennél fontosabb, hogy az európai választási program elutasítja a NATO által kitűzött 2%-os GDP-arányos védelmi költségvetés elérését.²⁶ A Zöldek képviselői szerint a több pénz jelenleg nem oldja meg a Bundeswehr problémáit, helyette a karbantartási és

¹⁹ [Europas Versprechen erneuern](#). i. m. 129-135.

²⁰ Uo. 132-34.

²¹ Uo. 135-137.

²² [Veränderung in Zuversicht](#). i. m. 35.

²³ [Europas Versprechen erneuern](#). i. m. 140-142.

²⁴ Uo. 140-141.

²⁵ „NATO ist geprägt von tiefen Interessengegensätzen”. [online], 2019. 11. 21. Forrás: deutschlandfunk.de [2020. 01. 16.]

²⁶ [Europas Versprechen erneuern](#). i. m. 141.

beszerzési problémákat kellene megoldani.²⁷ Mindezek alapján bizonyos fokú NATO-szkepticizmusra²⁸ következtethetünk, amely azonban nem maga a NATO struktúrájának vagy feladatrendszerének bírálatára, hanem sokkal inkább az Egyesült Államok jelenlegi külpolitikájának kritikájára vezethető vissza.

Ehhez kapcsolódóan érdemes említést tenni a pártnak a Bundeswehrről vallott elveiről. A Zöldek megfogalmazása szerint a haderő bevetése mindig csak a legvégső eszköze lehet az erőszak megakadályozásának és a béke biztosításának, így „ablakot nyithat” a válságkezeléshez, de nem érheti el önmagában a békét. Ebből kifolyólag a polgári válságkezelési eszközök és a konfliktusok okainak kezelése elsődlegességet élvez, majd ha ez nem lehetséges, a Bundeswehr külföldön akkor is csak kollektív biztonsági feladatokra vethető be, így számukra az ENSZ-missziók elsőbbséget élveznek az EU- és NATO-műveletekkel szemben. Ezt támasztja alá, hogy ha megvizsgáljuk a párt szavazási gyakorlatát a Bundestagban a missziós mandátumokról (1. táblázat), akkor azt látjuk, hogy a Bundeswehr 10 missziójából 6-ot támogattott, ebből 4 ENSZ misszió volt, egy NATO és egy EU. 3 missziót elutasított, és egy uniós művelet esetében tartózkodott.²⁹ Ebből következik, hogy a Zöldek a Bundeswehr expedíciós és műveleti képességeit fejlesztenék, úgymond „ENSZ- és EU-kompatibilissá” kívánják tenni, ezért nem tartják szükségesnek a NATO által kitűzött 2%-os költségvetési cél elérését sem.³⁰

Mandátum	A Bundeswehr maximális létszáma	A Zöldek szavazata
Az „Iszlám Állam” elleni koalíciós művelet, Irak	800	nem
Sea Guardian (NATO)	650	nem
Resolute Support Mission, Afganisztán (NATO)	1300	nem
UNMISS, Dél-Szudán (ENSZ)	50	igen
UNAMID, Szudán (ENSZ)	50	igen
MINUSMA, Mali (ENSZ)	1100	igen
EU NAVFOR ATALANTA, Afrika-szarva (EU)	400	tartózkodás
EUTM MALI, Mali (EU)	350	igen
KFOR, Koszovó (NATO)	400	igen
UNIFIL, Libanon (ENSZ)	300	igen

1. Táblázat: A Szövetség '90/Zöldek parlamenti szavazatai a Bundeswehrről (2019. 07. 11.-i állás szerint)³¹

Össességében a Zöldek biztonság- és védelempolitikai elveit jól megfogalmazza az európai választási program: „Tartjuk magunkat a katonai tartózkodás és a civil elsőbbség kultúrájához.” („*Wir stehen zu einer Kultur der militärischen Zurückhaltung und für das Primat des Zivilen.*”)³²

A párt humán biztonsági megközelítéséből következik, hogy az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) megerősítését határozottan támogatják, mivel pont e szervezet rendelkezik olyan civil eszközökkel és forrásokkal, amelyek a Zöldek által is fontosnak tartott területekre irányulnak, úgymint a kisebbségek jogai, a jogállamiság, az emberi jogok vagy a demokrácia támogatása.³³ A Zöldek felfogásában az EBESZ az Európa Tanáccsal és az Európai Unióval együttesen alkotja az „európai békeprojektet”.³⁴

²⁷ [Mehr Geld für die Bundeswehr? SPD und Grüne lehnen Forderung Kramp-Karrenbauers ab.](#) [online] 2019. 07. 22. Forrás: handelsblatt.com [2020. 01. 16.]

²⁸ Érdemes megjegyezni, hogy Szövetség '90/Zöldek pártjában mindig is jelen volt a NATO-szkepticizmus: a párt programjában az 1990-es években még a NATO-ból való kilépés is felmerült.

²⁹ [Auslandseinsätze der Bundeswehr.](#) [online], 2019. 07. 11. Forrás: gruene-bundestag.de [2020. 01. 28.]

³⁰ [Sicherheitspolitik.](#) [online], Forrás: gruene-bundestag.de [2020. 01. 28.]

³¹ A táblázat forrása: [Auslandseinsätze der Bundeswehr.](#) i. m.

³² [Europas Versprechen erneuern.](#) i. m. 142.

³³ Uo., 127.

³⁴ [Veränderung in Zuversicht.](#) i. m. 32.

A Zöldek kiemelt szerepet tulajdonítanak az ENSZ-nek a kül- és biztonságpolitikában. Ezt bizonyítja, hogy 2015-ös, a német ENSZ-politikához kapcsolódó iránymutatásukban külön ENSZ-miniszter kinevezését javasolták.³⁵ Az ENSZ keretein belül egyfajta „világbelpolitikát” kívánnak megvalósítani, mivel szerintük az ENSZ bír olyan intézményi háttérrel és megfelelő jogi alappal, amelyet a világ valamennyi nemzete (legalábbis elméletben) elfogad és amely szükséges a válságok leküzdéséhez. A Zöldek ebből fakadóan alapvetően három területen javasolják a szervezet reformját: 1) az ENSZ legyen az egyetlen döntéshozatali fórum, amely globális hatáskörrel rendelkezik; 2) demokratikusabbá kell válnia; 3) globális, minden területet átfedő erős intézményekkel kell rendelkeznie a globális kihívások leküzdéséhez. A Zöldek célja, hogy Németország és az Európai Unió erőteljesebb elköteleződést mutasson az ENSZ személyzeti és pénzügyi támogatásában. Az alapprogram időközi jelentése ezenfelül leszögezi, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsát meg kell reformálni a megváltozott nemzetközi viszonyoknak megfelelően, figyelembe véve az államok és régiók egyenlő megoszlását, így az Európai Uniónak is állandó helyet kell kapnia.³⁶ Az európai választási program ezenfelül hosszú távon megszüntetné a BT-ben a vétó lehetőségét, rövid távon pedig indoklási kényszert vezetne be, különösen a védelem felelőssége (*responsibility to protect*) kapcsán. Vétó esetén az ENSZ Közgyűlésnek az 1950-ben elfogadott 377-es, „Egysülés a békéért” (*Uniting for Peace*) határozat mintájára, minősített többséggel döntésképtelenné kell nyilvánítania a Biztonsági Tanácsot és helyette kell intézkednie az ENSZ Alapokmány VII. fejezetének megfelelően, diplomáciai lépésekkel, szankciókkal vagy katonai intézkedésekkel.³⁷

A párt „zöld” biztonságpolitikai felfogását jelzi, hogy a klímapolitikát a biztonságpolitikához rendelik, szerintük a globális kül-, biztonság- és fejlesztéspolitika része kell, hogy legyen. A klímaválság számukra globális biztonsági kockázat, és következményei, mint a fosszilis energiahordozók fokozatos elhagyása, teljesen megváltoztatja a nemzetközi hatalmi viszonyokat. A klímaválság ugyanakkor új összefogásra ösztönözheti a nemzetközi közösséget, ezzel egy új biztonsági architektúrát kialakítva. Javaslatuk szerint az ökológiai válságot nemzetközi jogilag is kezelni kell, ezért az ENSZ és az EU keretében a védelem felelősségének mintájára be kell vezetni a felkészülés felelősségének (*responsibility to prepare*) elvét, vagyis a nemzetközi, nemzeti és regionális szintű biztonsági szervezeteknek állandóan foglalkozniuk kell a környezet és biztonság kérdésével. Az elv értelmében nemzetközileg el kell fogadni a klímakonfliktusok létét, továbbá követve a Párizsi Klímaegyezményt, segíteni kell a klímakatasztrófák által sújtott országokat.³⁸

A nemzetközi fejlesztési együttműködések kapcsán visszanyúlunk a Schröder-kormány „globális struktúra politikájához”: mivel a fejlesztéspolitikában a nemzeti politikák valamennyi területe (környezet, mezőgazdaság, oktatás, emberi jogok) szorosan összefonódik, ezért a fejlesztéspolitika nem korlátozódhat egyetlen tárcára, helyette szakpolitikákon átívelő gondolkodásra van szükség. A globális struktúra politika értelmében együtt kell működni és közös célokat kell elérni a globális partnerekkel.³⁹ A feminista külpolitika jegyében jelentősen meg akarják növelni a nők támogatására és a nemek közötti egyenjogúságra fordított forrásokat. Az európai választási program kihangsúlyozza – egyben bírálva a jelenlegi kormány fejlesztéspolitikáját –, hogy hivatalos fejlesztési támogatásként ne lehessen elszámolni az Európai Unió területén tartózkodó menekültek támogatását, hanem helyette olyan stratégiát kell kidolgozni, amely által a hivatalos fejlesztési támogatások elérhetik a német bruttó nemzeti jövedelem (GNI) 0,7%-át. A fejlesztéspolitika funkciója tehát nem a menekültválságok kezelése, hanem az emberi élet támogatása. A felzárkóztatásban fontosnak tartják, hogy a fejlett országok megnyissák

³⁵ Katrin GÖRING-ECKHARDT: Multilaterale Kooperation als Antwort auf globale Krisen. – Grüne Leitlinien für eine verlässliche und zukunftsfähige Außen- und Sicherheitspolitik. *Zeitschrift für Außen- und Sicherheitspolitik*, 2017/10, 159.

³⁶ *Veränderung in Zuversicht*. i. m. 42-43.

³⁷ *Europas Versprechen erneuern*. i. m. 126-127.

³⁸ *Veränderung in Zuversicht*. i. m. 36-37.

³⁹ Uo. 39-40.

piacaikat a fejlődő országok termékei előtt. Hangsúlyozzák, hogy a fejlesztéspolitikának nem lehet célja a célországok eladásítása, ezzel kritizálva a kormány jelenlegi politikáját például Irak és Kolumbia esetében, ahol a kormány fejlesztési segélyeinek részét képezi a hitelnyújtás is.⁴⁰

Végezetül a Zöldek a fegyverkezés hagyományos kritikusaként, atomfegyvermentes világot szeretnének, követelik a diktatórikus országokba irányuló fegyverexport európai szintű beszüntetését, különösen a kézfegyverek és lőszerük, illetve a megfigyelő rendszerek esetében. Javasolják egy EU külügyi főképviselője alá rendelt európai fegyverexport-ellenőrző bizottság felállítását, egységes és szigorú uniós szintű exportellenőrzési szabályok bevezetését, valamint, hogy nem kormányzati szervezetek is felülvizsgálhassák az engedélyezett exportok jogszerűségét. Ezenfelül elvárják, hogy az EU kiterjessze a leszerelési intézkedéseket a hadviselés új területeire, mint az űr, kibertér és az autonóm fegyverrendszerek, és szorgalmazzák a harci drónok, kiberfegyverek és katonai felhasználású robotok nemzetközi betiltását.⁴¹ Így a Zöldek parlamenti indítványukban követelték a szövetségi kormánytól, hogy a ramsteini amerikai légibázis ne járuljon hozzá nemzetközi jogot sértő dróntámadásokhoz,⁴² mivel szerintük felmerül a gyanú, hogy a légibázisnak köze volt Szolejmáni iráni tábornok megöléséhez.⁴³

A Szövetség '90/Zöldek kül- és biztonságpolitikai programjáról összegezve elmondhatjuk, hogy terjedelemben és kidolgozottságban felülmúlja mind az uniópártok, az SPD vagy az AfD programjait, így a német pártok közül a legkiforrottabb koncepcióval rendelkezik. Összefoglalva az alábbi sajátosságokat azonosíthatjuk:

- Feminista külpolitika és humánbiztonság alapú biztonságpolitika.
- Katonai tartózkodás, a civil eszközök elsőbbsége.
- Az ENSZ kiemelt szerepe, a Biztonsági Tanács reformja és állandó tagság az Európai Unió számára.
- A klímapolitika egyben biztonságpolitika is.

A továbbiakban azt vizsgáljuk meg részletesen, hogy ezek milyen formában jelennek meg a német kül- és biztonságpolitika rendszerében.

A „zöld” külpolitika pillérei

Feminista külpolitika

A Zöldek számára kiemelt jelentőséggel bír, hogy a jövőben Németország és az Európai Unió feminista külpolitikát folytasson. A feminizmus már az 1980-as évek óta jelen van a nemzetközi kapcsolatok elméletében,⁴⁴ azonban a gyakorlatban elsőként 2014-ben Svédország külügyminisztere, Margot Wallström nyilvánította országának külpolitikáját feministává.⁴⁵ A deklaráció mintájára Kanada 2017-ben, később Franciaország, Norvégia

⁴⁰ [Europas Versprechen erneuern](#). i. m. 144-145.; [Krisen verhindern, Konflikte bewältigen, Frieden fördern](#). [online], 2017. szeptember. Forrás: [auswaertiges-amt.de](#) [2020. 01. 22], 99. és 124. A német fejlesztéspolitika átfogó értékelését lásd: SPECK Gyula: [Németország fejlesztéspolitikája, mint a biztonságpolitika eszköze](#). *SVKI Elemzések*, 2019/26. [online], 2019. 12. 17. Forrás: [svkk.uni-nke.hu](#) [2019. 12. 30.]

⁴¹ [Veränderung in Zuversicht](#). i. m. 36.; [Europas Versprechen erneuern](#). i. m. 139.

⁴² [Antrag. Keine Nutzung der Ramstein Air Base für völkerrechtswidrige Tötungen](#). [online], 2019. 10. 16. Forrás: [dipbt.bundestag.de](#) [2020. 01. 07.]

⁴³ Bővebben lásd: ABLAKA Gergely – DEÁK András György – CSIKI VARGA Tamás et al.: [Az amerikai – iráni viszony legújabb kiéleződésére adott nemzetközi válaszok](#). *SVKI Elemzések*, 2020/1. [online], 2020. 01. 15. Forrás: [svkk.uni-nke.hu](#) [2020. 02. 05.]

⁴⁴ A feminista iskola bevonja a társadalmi nemet (gendert), mint kategóriát a nemzetközi kapcsolatok elemzésébe. A biztonságot széles körben, több dimenzióban értelmezi, referenciapontként az állam helyett az egyént és a közösséget veszi alapul. A feminista elméletek hangsúlyozzák, hogy a nemzetközi politikában a maskulin tulajdonságok dominálnak (erő, védelem, dominancia) a feminim tulajdonságok felett (kompromisszum, gyengeség, részvét), valamint, hogy a nemek közötti egyenrangúsággal nagyobb lenne a globális biztonság. Bővebben lásd: Tim DUNNE – Milja KURKI – Steve SMITH: *International Relations Theories. Discipline and Diversity*. Oxford University Press, Oxford, 2013. 205., 213. és 217-218.

⁴⁵ Kristina LUNZ – Nina BERNARDING : [Feminist foreign policy – imperative for a more secure and just world](#). [online], 2019. 02. 13. Forrás: [boell.de](#) [2020. 01. 20.]

majd legutóbb Mexikó is feministává nyilvánította külpolitikáját.⁴⁶ A feminista külpolitika a külpolitikában alulreprezentált csoportok szükségleteire fókuszál, az állam helyett az egyént teszi a biztonság alanyává és a humán biztonságra fókuszál. A legfontosabb irányelve, hogy dominancia helyett együttműködésre törekszik. Egyrészt elismeri a globális igazságtalanságokat, másrészt fellép az elnyomás, a kirekesztés, a betegségek, az éhezés vagy a szexuális erőszak ellen. A feminista külpolitika radikálisan átalakítja a külügyek prioritását, többek között szakít a militarizmussal, a fegyverkezéssel. Ebből fakadóan a feminista külpolitika nehezen egyeztethető össze az olyan kollektív védelmi és biztonsági szervezetekkel, mint a NATO vagy az ENSZ Biztonsági Tanácsának jelenlegi felállása. Az ENSZ „Nők, béke és biztonság” (*Women, Peace and Security*) agendája alapján hangsúlyozza, hogy az embercsoportok közötti egyenlőtlenséggel nő az esélye az erőszakos konfliktusoknak, a nők nagyobb külpolitikai részvételével pedig tovább tartanak a békeegyezmények. A feminista külpolitika ezen kívül fő célnak tekinti a Fenntartható Fejlesztési Célok (*Sustainable Development Goals – SDG*) teljesítését, melyek magukba foglalják a nemek közötti egyenlőséget és a globális egyenlőtlenségek megszüntetését.⁴⁷

A feminista külpolitika jegyei egyre inkább megjelennek a nemzetközi diskurzusban: többek között a francia G7 elnökség napirendjén,⁴⁸ ahol Hillary Clinton korábbi amerikai külügyminiszterként a nők alárendeltségét biztonsági fenyegetéssé nyilvánította, 2019 februárjában pedig Donald Trump megalapította a Nők Globális Fejlődés és Prosperitás Kezdeményezését (*Women’s Global Development and Prosperity Initiative*), amely közel 100 millió dollárral kívánja támogatni a fejlődő világ női gazdasági szereplőit.⁴⁹

Németország 2019-2020-ban az ENSZ Biztonsági Tanácsának nem állandó tagjaként szintén napirendre tűzi a „Nők, béke és biztonság” témáját.⁵⁰ Továbbá, mivel a német fejlesztéspolitika célkitűzései megegyeznek az SDG-vel, alappilléret képezi a nemek egyenjogúsítása, biztonsági dimenziójának pedig szintén célja a nők védelme, oktatása, valamint nagyobb részvételének biztosítása a válságkezelés tervezésében és szervezésében.⁵¹ Az ENSZ 1325-ös határozatának végrehajtását célzó 2014-es kormányzati akcióterv megvalósítását pedig egy tárcaközi munkacsoport is felügyeli.⁵² A humán biztonság elsőbbsége a jelenlegi német biztonságpolitikában, válságkezelési irányelvekben is központi szerepet kap.⁵³ A feminista külpolitika egyes elemei tehát a jelenlegi német kül- és biztonságpolitikától sem idegenek.

A feminista külpolitika „proliferációja” ellenére fontos hangsúlyozni, hogy jelenleg nem létezik általánosan elfogadott definíciója, ahogy annak elméleti alapja, a feminista nemzetközi kapcsolatok elmélete is rendkívül szerteágazó. A feminista teoretikus érvelések szerint azzal még nem válik feministává egy állam külpolitikája, hogy a nők védelmét zászlajára tűzi. Bár a feminista külpolitika közelebb hozhatja az SDG-t az államok külpolitikájához, terjedése pedig lehetővé teszi a nemzetközi együttműködést, azonban több akadályba is ütközhet.

⁴⁶ [Canada launches new feminist international assistance policy](#). [online], 2017. 06. 09. Forrás: [peacewomen.org](#) [2020. 01. 20.]; Lyric THOMPSON: [A French Feminist Foreign Policy](#). [online], 2019. 05. 20. Forrás: [foreignpolicy.com](#) [2020. 01. 20.]; [Mexikó bejelentette feminista külpolitikájának elfogadását](#). [online], 2020. január 10. Forrás: [embamex.sre.gob.mx](#) [2020. 01. 20.]

⁴⁷ LUNZ – BERNARDING: i. m.

⁴⁸ THOMPSON: i. m.

⁴⁹ Karin AGGESTAM et al.: [Theorising feminist foreign policy](#). [online], *International Relations*, XXXIII. évf., 2019/1. Forrás: [journals.sagepub.com](#) [2020. 01. 20.]; [Women’s Global Development and Prosperity Initiative](#). [online], Forrás: [whitehouse.gov](#) [2020. 01. 20.]

⁵⁰ [Germany as a member of the United Nations Security Council in 2019-20](#). [online], 2019. 01. 01. Forrás: [auswaertiges-amt.de](#) [2020. 01. 20.]

⁵¹ [Entwicklungspolitik ist Zukunftspolitik. Ressortbericht zur Umsetzung der Deutschen Nachhaltigkeitsstrategie und der SDGs](#). [online], 2018. október. Forrás: [bmz.de](#) [2020. 01. 22.], 8.; [Entwicklungspolitik 2030. Neue Herausforderungen – neue Antworten](#). 2018. október, 21. Forrás: [bmz.de](#) [2020. 01. 22.], 16.

⁵² [Entwicklungspolitik als Zukunfts- und Friedenspolitik. 15. Entwicklungspolitische Bericht der Bundesregierung](#). [online], 2017. március, 139. Forrás: [bmz.de](#) [2020. 01. 22.]

⁵³ [Weißbuch 2016 zur Sicherheitspolitik und zur Zukunft der Bundeswehr](#). [online], 2016. június, 62., Forrás: [bmvg.de](#) [2020. 01. 22.]; [Krisen verhindern, Konflikte bewältigen, Frieden fördern](#). i. m. 83.

Többek között nem képes választ adni a „kemény” biztonsági kérdésekre, mint a nemzeti katonai erő fenntartása. Svédország és Kanada feminista külpolitikájának legérzékenyebb kritikája pont fegyverexport-politikájukat éri.⁵⁴ Azonban míg Svédország és Kanada 2014-2018 között „csak” a 15. és 16. helyet foglalták el a világ fegyverexportőrei között, Németország az elmúlt években folyamatosan az öt legnagyobb fegyverexportőr között szerepel.⁵⁵ Így azonban kérdéses, hogy a Zöldek pártja miként tudná Németországban sikeresen bevezetni a feminista külpolitikát, lévén, hogy a védelmi ipari technológia fenntartása biztonsági szempontból is prioritás. A francia feminista külpolitika sikerességét pedig végképp kétségbe kell vonnunk, tekintettel arra, hogy Franciaország sokkal kevésbé ódzkodik a katonai erő alkalmazásától vagy a hagyományos hatalmi politikától. A feminista külpolitika, így a Zöldek külpolitikájának másik hiányossága, hogy alábecsüli a NATO elrettentési képességét, amely fontos pillérre az euro-atlanti térség biztonságának.

Civil eszközök elsőbbsége

A Zöldek fontosnak tartják, hogy az Európai Unió olyan békehatalmi politikát folytasson, amely gyökeresen megakadályozza a válságok és konfliktusok kialakulását, ezért nem csak védelmi, hanem civil és preventív fellépésekre is szükség van. A pacifista stratégiai kultúra miatt nem meglepő a tény, hogy a Szövetségi Köztársaság kezdettől fogva előnyben részesítette a „civil biztonságpolitikát” és a polgári válságkezelés előmozdítója volt a CFSP/CSDP-ben is. A civil eszközöket a német társadalom többsége is támogatja: a Bundeswehr Hadtörténelmi és Társadalomtudomány Központjának 2019-es felmérése szerint a három legnépszerűbb kül- és biztonságpolitikai eszköz a diplomáciai tárgyalások (85% támogatja), a fegyverzetellenőrzés (73% támogatja), illetve a fejlesztési segély (71% támogatja).⁵⁶ Az 1998-2005 között regnáló zöld-piros koalíció, elsősorban a zöldepárti Joschka Fischer külügyminiszter számára különösen fontos volt, hogy az európai biztonság- és védelempolitika ne csak a katonai intervenciók képességeket fejlessze, ezzel arra törekedve, hogy az unió katonai hatalom helyett békehatalom legyen.⁵⁷

A jelenlegi tendenciák alapján is látható, hogy a német biztonságpolitika erősen támogatja a polgári válságkezelést. A 2016-os Fehér könyv többször is hangsúlyozza a katonai és a polgári képességek integrációjának szükségességét, valamint civil szakértői csoportok alkalmazását a válságövezetekben.⁵⁸ A szövetségi kormány 2017-ben új válságkezelési irányelvekről szóló dokumentumot (*Krisen verhindern, Konflikte bewältigen, Frieden fördern. Leitlinien der Bundesregierung*) adott ki, amely a válságkezeléskor – lehetőség szerint – szintén a civil eszközöket preferálja. A kormány a védelem felelősségének elvét szem előtt tartva támogatja az ENSZ által is elismert civil békefenntartást, vagyis olyan fegyvertelen, civil szakértőkből álló békemissziók felállítását, amelyek feladata a különösen veszélyeztetett csoportok védelme, a korai előrejelzés vagy a fegyverszünetek felügyelete.⁵⁹ A német civil biztonságpolitika preferenciáját támasztja alá az a tény is, hogy az EBESZ kiemelt szereppel bír Németország biztonságpolitikájában. Az Egyesült Államok után a szervezet második legnagyobb anyagi hozzájárulója, a 2016-os német elnökség pedig komoly diplomáciai erőfeszítéseket tett a megerősítése érdekében.⁶⁰ Németország ezenfelül uniós szinten is hozzájárul a polgári válságkezeléshez:

⁵⁴ Lyric THOMPSON – Rachel CLEMENT: [Defining Feminist Foreign Policy](#). [online], 2019. Forrás: icrw.org [2020. 01. 20.], 6.

⁵⁵ Pieter D. WEZEMAN et al.: [Trends in international arms transfers](#), [online], 2018. Forrás: sipri.org [2020. 01. 20.], 2.

⁵⁶ Markus STEINBECHER – Timo GRAF – Heiko BIEHL: [Sicherheits- und verteidigungspolitisches Meinungsbild der Bundesrepublik Deutschland. Ergebnisse und Analysen der Bevölkerungsbefragung 2019](#). [online], 2019. december. Forrás: augengeradeaus.net [2020. 01. 22.], 43.

⁵⁷ KISS J. László: Németország. In: Marján Attila (szerk.): *Európa-politológia. Tagállamok Európái*. NKE Szolgáltató Kft., 2015, 76.

⁵⁸ [Weißbuch 2016 zur Sicherheitspolitik und zur Zukunft der Bundeswehr](#). i. m. 6., 38., 60., 62., 73.

⁵⁹ [Krisen verhindern, Konflikte bewältigen, Frieden fördern](#). i. m. 51., 58.; Ellen FURNARI – Rachel JULIAN – Christine SCHWEITZER: [Ziviles Peacekeeping. Menschen wirksam schützen ohne Drohung oder Gewalt](#). [online], *Wissenschaft und Frieden*, 2016/4., Forrás: wissenschaft-und-frieden.de [2020. 01. 22.]

⁶⁰ REMEK, Éva: [The German Organization for Security and Co-operation in Europe \(OSCE\) Chairmanship in 2016](#). [online], *AARMS*, XVI. évf., 2017/3. Forrás: folyoiratok.uni-nke.hu [2020. 01. 24.], 69.; [Deutschland in der OSZE](#). [online], Forrás: bundesregierung.de [2020. 01. 24.]

a jelenlegi kormány egy új európai polgári válságkezelési kiválósági központot kíván létrehozni, amelynek funkciója lesz, hogy szabványokat dolgozzon ki az uniós polgári válságkezelő missziókhöz.⁶¹

A Zöldek szerint a polgári válságmegelőzés elsőbbségének megtartásához a nemzetközi fejlesztési együttműködésre, valamint a humanitárius segítségre fordítandó forrásoknak nem szabad sem stagnálnia, sem csökkennie.⁶² Németország jelenleg a világ második legtöbb hivatalos fejlesztési támogatást biztosító országa az Egyesült Államok után, az Európai Unió Fejlesztési Alapjának elsőszámú finanszírozója, illetve a világ második legnagyobb humanitárius segélynyújtó országa. A humanitárius segélyek 2014 óta megnégyszereződtek, 2014-2017 között 62%-uk a fegyveres konfliktusok sújtotta közel-keleti térségbe irányult.⁶³ Kiemelkedő eredmény továbbá, hogy a német Külügyminisztérium 2020-ban éves kiadásainak felét, 3,14 milliárd eurót költ a béke és biztonság támogatására, melyből a legnagyobb kiadást 1,64 milliárd euróval a humanitárius segélyek teszik ki. A kritikák szerint azonban a német fejlesztéspolitika az utóbbi években erősen biztonságiasodott, a hivatalos fejlesztési támogatások és a humanitárius segélyek növekedése a Németországot érő közvetlen kihívásoknak, mint például a menekültválságnak volt köszönhető. Ezt bizonyítja, hogy a hivatalos fejlesztési támogatások a menekültválság enyhülésével le is csökkentek és 2016 után már nem érték el a bruttó nemzeti jövedelem 0,7%-át.⁶⁴ Ezenkívül a fenti összegek természetesen eltörpülnek a 2020-as védelmi költségekhez képest. Ha az egyes minisztériumok költségvetését nézzük, közel 45 milliárd euróval a második helyet foglalja el a védelmi minisztérium, ezzel szemben a fejlesztési minisztérium költségvetése 10,88 milliárd euró, míg az egyik legkisebb költségvetéssel, 5,92 milliárd euróval a külügyminisztérium rendelkezik.⁶⁵ A Zöldek többek között ezért is kifogásolják a költségvetés elosztását: szerintük a hivatalos fejlesztési támogatásokra és a külügyi szolgálatokra jóval többet kellene költeni, mint a védelemre.⁶⁶

A civil eszközök német prioritásának másik oldala, ahogy Kiss J. László rámutatott, hogy az nemcsak a „civil hatalmi” felfogásban rejlik, hanem a német haderő korlátozott alkalmazhatóságában és ellátottságában is. A nagy számok ellenére a védelmi költségvetés 1990 után pedig mindig elmaradt Franciaországtól vagy Nagy-Britanniától.⁶⁷ Ha a Zöldek kormánya kerülnének és elérnék a civil válságkezelésre és a fejlesztéspolitikára fordított összegek emelését, illetve azt további kezdeményezésekkel erősítenék, felmerül a veszély, hogy a katonai képességek fejlesztésének szükségességét így elfednék, ami még inkább felerősítené a politikai–gazdasági természetű vitákat a szövetségesekkel, különösen az Egyesült Államokkal, Washington ugyanis továbbra is el fogja várni a védelmi hozzájárulások emelését.

Az ENSZ Biztonsági Tanács reformja és az ENSZ szerepe

A Zöldek külpolitikai koncepciójában ahhoz, hogy az EU világpolitikai szereplő legyen, állandó ENSZ BT tagságot kell kapnia, amihez pedig szükséges az ENSZ Biztonsági Tanácsának reformja.⁶⁸ Az állandó Európai Unió ENSZ BT-tagság a Brexittel újra előtérbe került, mivel Nagy-Britannia uniós kilépése esetén Franciaország marad az egyedüli uniós tagállam az ENSZ Biztonsági Tanácsában.

A német külpolitika napirendjén az 1990-es évek óta szerepel a Biztonsági Tanács reformja, ahogy az állandó német tagság igénye is. A Szociáldemokrata–Zöld koalíció az állandó német tagság mellett javasolta az állandó EU-tagságot is. Fontos megjegyezni azonban, hogy az igényeket Berlin mindig multilaterális keretben

⁶¹ [New Compact for the EU's civilian crisis management](#). [online], 2018. 11. 21. Forrás: auswaertiges-amt.de [2020. 01. 22.]

⁶² [Friedensmacht Europa](#). [online], 2019. 06. 16. Forrás: gruene-bundestag.de [2020. 01. 24.]

⁶³ SPECK: i. m. 6.; Ralf SÜDHOFF – Sonja HÖVELMANN: [Where does German humanitarian assistance stand?](#) [online], 2019 március, Forrás: chaberlin.org [2020. 01. 22.], 7-8.

⁶⁴ SPECK: i. m. 12-13.

⁶⁵ [Einzelpläne](#). [online], Forrás: bundeshaushalt.de [2020. 01. 22.]

⁶⁶ [Rüstungsausgaben steigen weiter](#). [online], 2018. 07. 09. Forrás: gruene-bundestag.de [2020. 01. 23.]

⁶⁷ KISS J: i. m. 76.

⁶⁸ Ez az álláspont az uniópártok és az SPD programjaiban is megjelenik, azonban a Zöldeknél a lehangsúlyosabb.

próbálta érvényesíteni, így más országokkal (Brazília, India, Japán) együtt lépett fel a reform érdekében.⁶⁹ A 2018-as koalíciós szerződés hosszú távú célként tekint az állandó uniós BT-tagságra.⁷⁰ Ehhez hasonlóan fogalmaz a német külügyminisztérium, miszerint a szövetségi kormány csak hosszú távú célként kezeli az állandó ENSZ BT-tagságot, mivel Franciaország nem hajlandó állandó helyéről lemondani, Nagy-Britannia a Brexit révén pedig már nem is adhatná azt át az EU-nak. További probléma, hogy az ENSZ tagja jelenleg kizárólag állam lehet, nemzetközi szervezet pedig csak állandó megfigyelő.⁷¹ A politikai vezetők mégis többször hangoztatták az állandó uniós ENSZ BT helyet. Olaf Scholz alkancellár javasolta Franciaországnak, hogy állandó tagságát ossza meg az Európai Unióval, a francia külügyminisztérium azonban visszautasította ezt.⁷² A javaslatot 2019 márciusában Annegret Kramp-Karrenbauer védelmi miniszter is felelmegette, de Angela Merkel kancellár beismerte, hogy ennek jelenleg nincsen realitása.⁷³ Az Élysée-szerződést megújító Aacheni Szerződés úgy fogalmaz, hogy „a felek szorosan együtt fognak működni az ENSZ szervezeteiben, az Európai Unió érdekében koordinálni fogják az uniós tagállamok álláspontjait”, és bár támogatja a német állandó helyet, az Európai Unió számára nem tartja fenn ezt a lehetőséget.⁷⁴

Egyértelműen állíthatjuk, hogy napjainkban az állandó EU BT-tagságnak nincsen realitása. Az EU oldaláról nézve a kérdést jogosan merül fel, hogy ha az uniós tagállamok korábban sem voltak képesek egyéges álláspontot képviselni az iraki háború és Oroszország kapcsán, vagy Jeruzsálem nemzetközi státuszában, nem beszélve a nyugati és a kelet-közép-európai államok közötti törésvonalakról (például az ENSZ migrációs egyezménye kapcsán), akkor hogyan lennének képesek egy hangot megütni a globális béke és biztonság kérdéseiben, ahol az ENSZ Közgyűlésében is a legnagyobb az inkoherencia az uniós tagállamok között? Ráadásul a közös kül- és biztonságpolitika továbbra is döntő részben kormányközi alapon működik, a tagállamok nem engedik közös kézbe szuverenitásuk egyik bástyáját, a külpolitikát. Franciaország szempontjából pedig az állandó tagság átadása egyet jelentene a nagyhatalmi státuszáról való lemondással is, egyben elveszítené Németországgal szembeni előnyét.⁷⁵

Összegezve: a német külpolitikában, bár megvan az igény egy egységes uniós ENSZ hangra, de a gyakorlatban tisztában van annak irrealitásával, ezért Berlin nem gyakorol komolyabb diplomáciai nyomást Párizsra, és így az elképzelés sem jut túl a retorikai szinten.

Az ENSZ kiemelt szerepének hangoztatása nem újdonság, mivel a szervezet támogatásáról mindig is konzensus uralkodott a német külpolitikában. Fontos azonban megjegyeznünk, hogy a Zöldek számára az ENSZ prioritást élvez a NATO-hoz képest, amely viszont a német biztonságpolitika alapvető pillére Konrad Adenauer kancellársága óta. A Szövetségi Köztársaság ENSZ iránti elköteleződését mutatja, hogy a szervezet költségvetésének negyedik legnagyobb hozzájárulója, az ENSZ békefenntartásnak pedig 2019-ben szintén a negyedik pénzügyi hozzájárulója volt (a költségek 6%-át fedezte).⁷⁶ 2020 januárjában a Bundeswehr négy ENSZ misszióban (UNMISS, MINUSMA, UNIFIL, MINURSO, UNAMID) 1052 katonával volt jelen, míg a három NATO

⁶⁹ Nataltie TRÖLLER: [Germany in the UN Security Council: The Past as Prologue](#). [online], 2019. 04. 18. Forrás: e-ir.info [2020. 01. 26.]

⁷⁰ [Ein neuer Aufbruch für Europa Eine neue Dynamik für Deutschland Ein neuer Zusammenhalt für unser Land](#). [online], 147. Forrás: cdu.de [2020. 01. 26.]

⁷¹ [Reform des Sicherheitsrat – Fragen und Antworten](#). [online], 2019. 01. 03. Forrás: auswaertiges-amt.de [2020. 01. 26.]

⁷² [France rejects German wish for EU seat at UN Security Council](#). [online], 2018. 11. 28. Forrás: dw.com [2020. 01. 26.]

⁷³ Ivan DIKOV: [Merkel Favors EU Aircraft Carrier, UN Security Council Seat as per AKK's Plan](#). [online], 2019. 03. 11. Forrás: european-views.com [2020. 01. 26.]

⁷⁴ [Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Französischen Republik über die deutsch-französische Zusammenarbeit und Integration](#). [online], 2019. Forrás: bundesregierung.de [2020. 01. 26.], 4., 8. cikk

⁷⁵ VINCZE Hajnalka: [One Voice, But Whose Voice? Should France Cede Its UN Security Council Seat to the EU?](#) [online], 2019. 03. 20. Forrás: fpri.org [2020. 01. 26.]; Richard GOWAN : [How not to save the world: EU divisions at the UN](#). [online], 2019. 01. 22. Forrás: ecfr.eu [2020. 01. 26.]; Diana PANKE: [Speaking with One Voice: Easier Said than Done? The EU in the UNGA](#). In: Spyros BLAVOUKOS – DIMITRIOS Bourantonis: *The EU in UN Politics. Actors, Processes and Performances*. Palgrave Macmillan, 2017, 31.

⁷⁶ [Germany's Role in the United Nations](#). [online], Forrás: new-york-un.diplo.de [2020. 01. 29.]; [How are we founded?](#) [online], Forrás: peacekeeping.un.org [2020. 01. 29.]

misszióban (Sea Guardian, KFOR, RSM) 1695 fővel, a két EU (EUNAVFOR ATALANTA, EUTM MALI) misszióban pedig 183 fővel, így tehát külföldi békeműveletekben a NATO áll első helyen.⁷⁷ A programokból arra következtethetünk, hogy a Zöldek ezen arányt megváltoztatva az ENSZ missziókra helyeznék a hangsúlyt, így viszont valószínűleg csökkenni fog Németország NATO-missziók iránti elköteleződése.

Klímapolitika, mint biztonságpolitika

A klímaváltozás, mint biztonsági kérdés az elmúlt években az egyik legfontosabb téma lett az államok és a nemzetközi szervezetek (ENSZ, Európai Unió, EBESZ, NATO), valamint más nemzetközi fórumok (például a G7-ek) napirendjén. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa először 2007-ben tárgyalta. Németország a BT nem állandó tagjaként 2011-ben kezdeményezett vitát róla, amely egy nyilatkozatot eredményezett, miszerint a klímaváltozás negatív hatásai felerősíthetik a már fennálló, békét és biztonságot fenyegető tényezőket. A továbbiakban 2017-ben Hollandia, 2018-ban Svédország, majd 2019 januárjában a Dominikai Köztársaság kezdeményezett vitát a kérdéssel a Biztonsági Tanácsban. Utóbbin a legtöbb állam elismerte, hogy a klímaváltozás konkrét életfenyegetést jelent.⁷⁸ A vita jelentőségét az adja, hogy az ENSZ Biztonsági Tanács ülésére először hívták meg az ENSZ Meteorológiai Világszervezetét, hogy beszámoljon a szélsőséges időjárásról és a klímakérdésekről.⁷⁹

A Szövetségi Köztársaság, (korábban Nyugat-Németország) mindig is illovas volt a globális környezetpolitikában és az ezzel kapcsolatos nemzetközi tárgyalásokban, ahogy fontos szerepet játszott a közös európai álláspontok kialakításában is.⁸⁰ Németország 2016-os Biztonságpolitikai Fehér Könyve a Németországot érő kihívások között említi a klímaváltozást: eszerint a nyersanyaghiánnyal és a demográfiai növekedéssel együttesen különösen a bukott államokban bír destabilizáló hatással, következményei fegyveres konfliktusok és migrációs mozgások. A dokumentum szerint Németország a nemzetközi szervezetekben arra törekszik, hogy a nemzetközi közösség biztonsági kérdésként kezelje a klímaváltozást.⁸¹ Ehhez hasonlóan a válságkezelési irányelvek úgy fogalmazzák, hogy a természeti katasztrófák és klímaváltozás következményei felerősítik a már meglévő problémákat, mint a nyersanyaghiány, munkanélküliség, gazdasági instabilitás, gyenge államiság, terrorizmus vagy a bűnözés. A válságkezelési irányelvek példaként említik Malit, ahol a politikailag és gazdaságilag hátrányos helyzetű hegyi népcsoportokkal fennálló konfliktusokat a 2005-2012 közötti aszályok még inkább felerősítették, így a válság végül a tuareg lázadásban öltött testet. A migrációt pedig gyakran nemcsak az üldöztetés és a fegyveres konfliktusok váltják ki, hanem az éhezés vagy a klímaváltozás következményei is.⁸²

A német külügy az elmúlt években igyekezett a nemzetközi fórumokon felhívni a figyelmet a klímaváltozás és a biztonság összefüggéseire. 2015-ben a G7-külügyminiszterek közös állásfoglalást fogadtak el, amely ki nyilvánította, hogy a klímaváltozás veszélyt jelent a globális biztonságra és a gazdasági növekedésre, ennek érdekében végre kell hajtani a 2015-ös Párizsi Klímaegyezményben foglaltakat.⁸³ Berlin az ENSZ Biztonsági Tanácsában betöltött 2019-2020-as ideiglenes tagsága alatt a Dominikai Köztársasággal karöltve kiemelt témaként kezeli a klímaváltozást, mint biztonsági kérdést. Heiko Maas német külügyminiszter felhívta rá a figyelmet, hogy az ENSZ Biztonsági Tanácsának is foglalkoznia kellene a klímaváltozás biztonsági összefüggéseivel, ezért

⁷⁷ [Aktuelle Lage in den Einsatzgebieten der Bundeswehr](#). [online], Forrás: bundeswehr.de [2020. 01. 29.]

⁷⁸ Susanne DRÖGE: [Klimawandel als Sicherheitsproblem](#). [online], 2018. szeptember. Forrás: swp-berlin.org [2020. 01. 27.], 2.; Benjamin POHL – Stella SCHALLER: [Security Council debates how climate disasters threaten international peace and security](#). 2019. 01. 30. Forrás: clima-diplomacy.org [2020. 01. 27.]

⁷⁹ [Climate change recognized as 'threat multiplier', UN Security Council debates its impact on peace](#). [online], 2019. 01. 25. Forrás: news.un.org [2020. 01. 28.]

⁸⁰ Tanja BRÜHL: *Umweltpolitik*. In: Siegmund SCHMIDT – Günther HELLMANN – Reinhard WOLF (szerk.): *Handbuch zur deutschen Außenpolitik*. Springer VS, 2007, 703. és 705.

⁸¹ [Weißbuch 2016 zur Sicherheitspolitik und zur Zukunft der Bundeswehr](#). i. m. 42.

⁸² [Krisen verhindern, Konflikte bewältigen, Frieden fördern](#). i. m. 24-25.

⁸³ [G7 Communiqué on Climate and Security](#). [online], 2015. 04. 19. Forrás: unfccc.int [2020. 01. 27.]

át kellene alakítani a Biztonsági Tanács működését is, hogy az ne csak válságokkal és konfliktusokkal foglalkozzon. Maas javasolta, hogy az ENSZ szakértők bevonásával rendszeresen készítsen jelentéseket, amelyek előrejelzéseket és konkrét megoldásokat kínálnak a klímaváltozás biztonsági kockázataira.⁸⁴ A német külügyminisztérium ehhez hasonló korai előrejelző mechanizmusok⁸⁵ kidolgozása érdekében együttműködik a Potsdami Klímahatáskutató Intézettel is (*Potsdam-Institut für Klimafolgenforschung*). A német külügyminiszter a klímavédelmet egyenesen a német külpolitika új vezérelveként határozta meg 2019 nyarán.⁸⁶

A külügy mellett a német fejlesztéspolitikának is szerves részét képezi a környezetvédelem, így a partnerszervezeteket támogató projektek többek között a klímaváltozás elleni intézkedéseket is magukban foglalják, a hivatalos fejlesztési támogatások tekintélyes része például Kína, India, Indonézia vagy Marokkó esetében klímavédelmi projektekre (például megújuló erőforrások kiépítésére, esőerdők védelmére, környezeti károk enyhítésére) irányulnak.⁸⁷

A fentiek alapján tehát nem vonhatjuk kétségbe, hogy Berlin kiemelten kezeli a klímaváltozást, mint biztonsági kérdést. Amiben a Zöldek programja újat mutat, az a megelőzés felelőssége elvének bevezetése. A megelőzés felelősségét 2017 decemberében az ENSZ Biztonsági Tanácsának informális ülésén ismertette a The Center for Climate and Security⁸⁸ kutatási igazgatója, Caitlin Werrell, az elvnek azonban nincsen hivatalos nemzetközi elismertsége, ellentétben a védelem felelősségével.⁸⁹ A megelőzés felelőssége elvének lényege, hogy biztosítsa, a nemzeti és nemzetközi biztonsági intézmények a külpolitikával és a fejlesztési szervezetekkel összhangban képesek legyenek fellépni a klímakockázatok ellen. A megelőzés felelősségének alapelemei a következők: 1) a nemzeti (környezeti, fejlesztési minisztériumoknak) és nemzetközi intézményeknek (például az ENSZ Biztonsági Tanácsának) rendszeresen kell foglalkoznia a klímaváltozással; 2) nemzeti és nemzetközi szinten központokat kell létrehozni, amelyek a politikai döntéshozók (akár az ENSZ BT) számára információkat szolgáltatnak a klímabiztonság és klímaválság helyzetéről; 3) a kormányoknak és a nemzetközi szervezeteknek a többi hagyományos biztonsági kérdéssel együtt a klímabiztonsági kérdéseket is magas szinten kell kezelniük; 4) a nemzeti biztonsági intézményeknek a klímaváltozást biztonsági prioritásként kell kezelniük; 5) nemzeti, regionális és globális szinten előrejelző mechanizmusokat, módszereket kell kidolgozni; 6) készenléti terveket kell készíteni a környezetvédelmi intézkedések esetleges negatív következményeire vonatkozóan is.⁹⁰

Ahogy fent láthattuk, a jelenlegi német kormány is tesz olyan lépéseket, amelyeket a megelőzés felelőssége is tartalmaz (például az előrejelző mechanizmusok kidolgozása terén). A programokból következően, a Szövetség '90/Zöldek diplomáciai erőfeszítéseket tenne annak érdekében, hogy a megelőzés felelősségét nemzetközi szinten elismerjék, a klímabiztonsági intézkedésekre pedig még több forrást fordítana, akár a klasszikus, kollektív védelemre fordított források kárára.

⁸⁴ Alicia PRAGER: [Call for Action: Maas holt Klimakrise in den UN-Sicherheitsrat](#). [online], 2019. 06. 05. Forrás: euractiv.de [2020. 01. 27.]

⁸⁵ A korai előrejelző mechanizmus magába foglalja többek között a műholdakkal és megfigyelőállomásokkal nyert időjárás adatok alapján a vízellátást vagy a növénytermesztést fenyegető kockázatok azonosítását, majd azok hatásainak kiértékelését, például az élelmiszer-ellátásra vonatkozóan. Az elemzést konkrét régiókon lehet végezni, így felbecsülve a potenciális konfliktusok kitérését. Bővebben lásd: [ClimSec Sahel-Early Warning System on Human Security in the Sahel Region: Considering Climate Impacts on Food Security and Farmer–Herder Conflicts](#). [online], Forrás: pik-potsdam.de [2020. 01. 27.]

⁸⁶ Heiko MAAS – Ottmar EDENHOFER – Johan ROCKSTRÖM: [Es ist eine globale Kraftanstrengung](#). [online], 2019. 06. 04. Forrás: zeit.de [2020. 01. 27.]

⁸⁷ SPECK: i.m. 1., 5., 9-10.

⁸⁸ A Center for Climate and Security a 2017-ben alapított, amerikai katonai és civil szakértőkből álló Council on Strategic Risks nonprofit, független biztonságpolitikai kutatóintézet része, amely a 21. század fő biztonsági kihívásaival foglalkozik.

⁸⁹ Caitlin WERREL: [Prepared Remarks. „A Responsibility to Prepare.”](#) [online], 2017. 12. 15. Forrás: climateandsecurity.files.wordpress.com [2020. 01. 27.]

⁹⁰ Caitlin E. WERREL et. al: [A Responsibility to Prepare: Governing in an Age of Unprecedented Risk and Unprecedented Foresight](#). [online], 2017. 08. 07. Forrás: climateandsecurity.files.wordpress.com [2020. 01. 27.], 6-7.

Értékelés és következtetések

Ha elméleti szemszögből értékeljük a Szövetség '90/Zöldek kül- és biztonságpolitikai programját, többször a nemzetközi kapcsolatok liberális elméletének elemeit fedezhetjük fel benne. A Zöldek határozott célja a liberális nemzetközi rend vívmányainak és a multilateralizmus intézményeinek (ENSZ, Európai Unió, EBESZ) megerősítése. Programjukból kirajzolódik, hogy hisznek a kanti demokratikus béke övezetében (az Európai Unióban, mint „békeprojektben”), ugyanakkor az emberi jogok védelmében hajlandók a beavatkozásra, lehetőleg nem katonai eszközökkel, de végső esetben akár katonailag is. Az is liberális megközelítésre vall, hogy az Európai Uniónak, mint liberális hegémónnak szánják az úttörő szerepét, amely helyreállítja a nemzetközi jog és multilateralizmus tekintélyét és konstruktív irányba vezeti a nemzetközi rendet, ahogy az elmélet szerint korábban az Egyesült Államok tette. Az Európai Unió annyira elsőbbséget élvez a Zöldek számára, hogy programjukban nehezen választhatók el egymástól a német és az európai érdekek.

A Zöldek elismerik, hogy a külpolitikát nemcsak az államok és nemzetközi szervezetek, hanem a társadalmi szereplők, nem kormányzati szereplők és az egyének is alakítják, így a kül- és biztonságpolitikát velük együtt folytatnák. A párt programját olykor kritikával illethetjük a valóságtól elrugaszkodó utópizmus (például a a Föderális Európai Köztársaság gondolata) miatt, ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy napjaink valós globális kihívásaival (klímaváltozás, globális egyenlőtlenségek, fegyverkezési verseny) foglalkozik és azokra válaszokat is kínál. A Zöldek helyesen mérték fel, hogy a 21. századi nemzetközi politikában az államok, mint nemzetközi szereplők jelentősége viszonylagosan csökken, az állam alatti (nem kormányzati szervezetek, társadalmi csoportok) és állam feletti szereplők (regionális és globális nemzetközi együttműködések) fokozott jelentőséggel bírnak, a biztonság pedig már nem értelmezhető kizárólag nemzeti keretek között. E tendenciákat már egy állam külpolitikája sem hagyhatja figyelmen kívül, különösen Németország nem. A másik elméleti szempont a feminista megközelítés, amely kiemelt figyelmet fordít a humán biztonságra és szembefordul a napjainkban újra megjelenő, realista nagyhatalmi felfogással, mint ami például az Egyesült Államok 2017-es Nemzeti Biztonsági Stratégiájában is megjelenik.⁹¹

Mint választási programot értékelve, nem csodálkozhatunk, hogy napjainkra a Szövetség '90/Zöldek az egyik leginkább támogatott párt lett. Kül- és biztonságpolitikai programja olyan elemeket tartalmaz, amelyek határozottan beleillenek a német stratégiai kultúrába és megfelelnek az átlag szavazópolgárnak. Egyrészt a nemzetközi szervezetek, intézmények erősítése, illetve a nemzetközi normák terjesztése, valamint a katonai tartózkodás beleillik Németország civil hatalmi szerepébe, sőt a programokból következtetve a Zöldek célja, hogy helyre is állítsa azt.⁹² Másrészt a közvélemény-kutatások szerint a Zöldek olyan biztonsági kihívásokkal foglalkoznak, amelyek valóban érdeklik a német lakosságot. A Körber Stiftung 2019-es felmérésében a megkérdezettek 31%-a szerint a német külpolitika legsúlyosabb kihívásai közé tartoznak a klimatikus és környezeti kihívások, 48% szerint Németországnak inkább éllóvasnának kell lennie a klímavédelemben.⁹³ A Bundeswehr Hadtörténelmi és Társadalomtudományi Központjának 2019-es felmérése szerint pedig a megkérdezettek leginkább a klímaváltozás fenyegetését érzékelik (54%).

⁹¹ Lásd: CSIKI VARGA Tamás: [A Trump-stratégia nyomában. A 2017-es amerikai Nemzeti Biztonsági Stratégia értékelése. SVKK Elemzések](#), 2018/4. [online], 2018. 01. 23. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2020. 01. 28].

⁹² A hazai, illetve a német szakirodalom értékelése szerint ugyanis Németország 2014 után egyre inkább elmozdulni látszik a civilhatalmi szerepfelfogásától. Lásd például: CSIKI VARGA Tamás – ETL Alex: [A „müncheni konszenzus” és Németország stratégiai jövőképe. SVKK Elemzések](#), 2019/19. [online], 2019. 09. 19. Forrás: svkk.uni-nke.hu [2020. 01. 28]. Hanns W. Maull, a civilhatalmi szerepelmélet képviselője 2018-as tanulmányában még mindig a civilhatalmiság mellett érvel, azonban felhívja a figyelmet annak törekvésére. Lásd: Hanns W. MAULL: [Reflective, Hegemonic, Geo-economic, Civilian...? The Puzzle of German Power](#). [online], 2018. 05. 17. Forrás: tandofline.com [2020. 01. 26.], 15-16.

⁹³ [Einmischen oder zurückhalten? Eine repräsentative Umfrage im Auftrag der Körber-Stiftung zur Sicht der Deutschen auf die Außenpolitik](#). [online], 2019. Forrás: koerber-stiftung.de [2020. 01. 28.]

A megkérdezettek 59%-a szerint Németországnak aktív külpolitikát kell folytatnia és részt kell vennie a válságok és konfliktusok megoldásában, (a Zöldek szavazói esetében ez az arány 63%).⁹⁴ Ahogy az előbbieken már láthattuk, a németek a nem katonai kül- és biztonságpolitikai eszközöket preferálják a fegyveres fellépéssel szemben. Bár a védelmi költségvetés emelésének elutasítása nem annyira erős, de így is a megkérdezettek kevesebb, mint fele támogatja (a Körber Stiftung szerint 40%, míg a Bundeswehr adatai alapján 45%).⁹⁵ A lakosság véleménye abban is egyezik a Zöldek elképzeléseivel, hogy támogatják az Európai Unió nagyobb kül- és biztonságpolitikai szerepét. A Körber Stiftung felmérésében 63% támogatja a minősített többségi döntéshozatal bevezetését az Európai Unió közös kül- és biztonságpolitikájában, 52% pedig nagyobb biztonságpolitikai függetlenséget szeretne az Egyesült Államoktól.⁹⁶ A Bundeswehr Hadtörténelmi és Társadalomtudományi Központja szerint a megkérdezettek tekintélyes része (69%) egyetért azzal, hogy az EU-nak közös biztonság- és védelempolitikával kell rendelkeznie, 55% támogatja, hogy az EU-nak önálló biztonság- és védelempolitikai szereplőnek kell lennie.⁹⁷

Vannak azonban olyan kérdések, amelyekben a Zöldek programja nem találkozik a közvéleménnyel. Ilyen kérdés például a migráció, amelyről szintén tartanak a németek (a Bundeswehr szerint 48%) és ahol a Zöldek inkább a humanitárius szempontot tartják prioritásnak; másrészt a Zöldek által elutasított EU–Törökország egyezményt 48% támogatja.⁹⁸ A másik ilyen kérdés a NATO támogatottsága: a Bundeswehr által megkérdezettek 59%-a szerint Németország biztonság- és védelempolitikájában a NATO-nak kell elsőbbséget élveznie, azonban nem elhanyagolható eredmény, hogy az Európai Unió (63%) és az ENSZ elsőbbségét (49%) szintén nem kevesen támogatják.⁹⁹ Összességében mégis azt mondhatjuk, hogy a Zöldek programja és a német lakosság véleményében több közös pont van, mint ellentét.

A közvélemény-kutatások eredményein túl a Zöldek programja azért is lehet szimpatikus a társadalomnak, mert amellett, hogy megtartja a német kül- és biztonságpolitika „jól bevált” elemeit (multilateralizmus, európai identitás, katonai tartózkodás, civil hatalom, globális struktúrapolitika), nem egy „jól hangzó” újdonságot is képes felmutatni (feminista külpolitika, a megelőzés felelőssége), amellyel elkülöníti magát a többi baloldali párttól, különösen az SPD-től. Egyben alkalmazkodik a 21. század nemzetközi politikai tendenciáihoz (európai önállóság, Egyesült Államok változó külpolitikája, szub- és szupranacionális külpolitika) és a biztonságpolitikát megpróbálja közelebb hozni az átlagemberhez (humán biztonság). Ezáltal a Szövetség '90/Zöldek programja egyben határozott utat jelöl ki a német kül- és biztonságpolitika számára is, amely a „zöld” programot követve sikeres vezető szerepet tölthet be a 21. századi globális kihívásainak kezelésében és a multilaterális nemzetközi együttműködési formák megerősítésében. Ebből a szempontból tehát a párt programja komoly lehetőségeket rejt magában Németország számára.

Azonban, ha „zöld” kül- és biztonságpolitikai program csak részben is megvalósulna, minden bizonnyal komolyan befolyásolná Németország nemzetközi kapcsolatait. A feminista külpolitika esetében sikerülhetne létrehozni többek között Svédországgal, Norvégiával és Kanadával egy „feminista frontot”, még Franciaországgal is lehetnek közös pontok (Európai Unió világpolitikai szerepének erősítése), de itt már lehetnek ellentétek (az Európai Unió állandó tagságának kérdése a Biztonsági Tanácsban, francia védelempolitikai ambíciók, fegyverexport-politika). Németország hagyományos szövetségesével, az Egyesült Államokkal azonban számos ponton lennének konfliktusok (a NATO GDP-arányos 2%-os cél elutasítása, az amerikai külpolitika nyílt bírálata, a NATO-műveletek szkeptikus megítélése), amelynek hosszú távon súlyos következményei lehetnek a német

⁹⁴ STEINBECHER – GRAF – BIEHL: i. m. 28., 40.

⁹⁵ [Einmischen oder zurückhalten? Eine repräsentative Umfrage im Auftrag der Körber-Stiftung zur Sicht der Deutschen auf die Außenpolitik](#) i. m.; STEINBECHER – GRAF – BIEHL: i. m. 149.

⁹⁶ [Einmischen oder zurückhalten? Eine repräsentative Umfrage im Auftrag der Körber-Stiftung zur Sicht der Deutschen auf die Außenpolitik](#) i. m.

⁹⁷ STEINBECHER – GRAF – BIEHL: i. m. 56.

⁹⁸ STEINBECHER – GRAF – BIEHL: i. m. 28.; [Umfrage: Mehrheit begrüßt EU-Türkei-Flüchtlingsabkommen](#). [online], 2019. 10. 10. Forrás: presse-augsburg.de [2020. 01. 28.]

⁹⁹ STEINBECHER – GRAF – BIEHL: i. m. 48.

biztonságpolitika hagyományos pillérére, a transzatlanti szövetségre nézve. Ezenfelül további ellentétek várhatók a jogállamisági kérdésekben Oroszországgal, Törökországgal vagy akár Lengyelországgal és Magyarországgal is.

Amennyiben a következő szövetségi választáson a Szövetség '90/Zöldek nyertesként kerülnek ki, majd a CDU/CSU-val koalíciót kezdeményeznek, a kül- és biztonságpolitikában több nézeteltérés is jelentkezhet a koalíciós tárgyalásokon (például a NATO-hoz fűződő viszonytal, a védelmi kiadásokkal, a feminista külpolitikával vagy a fegyverexporttal kapcsolatban). A többi párt programjával történő összehasonlításból arra következtethetünk, hogy mindkét fél hosszú vitákra és jobb esetben kompromisszumra kényszerülhet, mivel a Zöldek kül- és biztonságpolitikai programja még az SPD, az FDP és a Die Linke programjához is közelebb áll, mint az uniópártokéhoz, a párt pedig kormányzás során az AfD-vel kerülhet komoly ellentétbe, amelynek programjával szinte alig van egyezés.¹⁰⁰

¹⁰⁰ Franziska FISLAGE – Sebastian GRAF – Tobias MONTAG: „Die sind doch alle gleich!” Programmatische Unterschiede in der deutschen Parteienlandschaft. [online], 2019. Forrás: kas.de [2020. 01.28.], 34.

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóintézet munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:
Csiki Varga Tamás, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2019 – : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4862)

2012–2019: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)
2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)
2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)
2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Speck Gyula, 2020

© NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet, 2020